

A Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége brünni szervezetének lapja

BRÜNNI MAGYAR KUTAK

16. évfolyam
2010/1

KÉPES KRÓNIKA

Tartalom / Obsah

SZERVEZETI ÉLET

2009 2. féléve és 2010 eseménynaptára.....	4
A brünni Magyar Napok (2009).....	4
Évzáró taggyűlés.....	5
Irodalmi emlékdélután Brünnben.....	6
A Nemzeti Kisebbség Házának ünnepélyes átadása.....	9
Sportos gyermeknap.....	9
Felsőpulyán jártunk.....	10
Magyar Kulturális Napok Brünnben (2010).....	11
Elhunyt Richard Pražák professzor.....	12
Könyvajánló.....	13

ÉVFORDULÓK

Húsz éves a CSMMSZ.....	15
Negyven éves volt a KAFEDIK.....	17
Százötven éve hunyt el a „legnagyobb magyar”.....	19

ANYANYELVÜNK – IRODALMUNK

„...az égre írj, ha minden összetört”.....	20
Múltbarévedés vagy jövőkeresés?.....	22

BRÜNNI SÉTÁK

Brünn, az egyetemek városa.....	25
---------------------------------	----

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Fiatal magyar családok Brünnben.....	27
--------------------------------------	----

CSEH ÖSSZEFOGLALÓ..... 30

ZE ŽIVOTA SVAZU

Kronika 2. pololetí 2009 a roku 2010.....	4
Dny maďarské kultury v Brně v roce 2009.....	4
Výroční členská schůze.....	5
Literární odpoledne v Brně.....	6
Slavnostní otevření Centra národnostních menšin.....	9
Den dětí a sportu.....	9
Konference v rakouském Felsőpulya (Oberpullendorf).....	10
Dny maďarské kultury v Brně v roce 2010.....	11
Zemřel profesor Richard Pražák.....	12
Knižní novinky.....	13

VÝROČÍ

20 let od vzniku Svazu Maďarů žijících v českých zemích.....	15
40 let studentského spolku KAFEDIK.....	17
Před 150 lety zemřel „největší Maďar“ – István Széchenyi.....	19

NAŠE MATEŘŠTINA – NAŠE LITERATURA

„...na nebe piš, když se vše rozbilo“ (poezie M. Radnótiho).....	20
Myšlenky o maďarské národní hymně.....	22

PROCHÁZKY PO BRNĚ

Brno, město vysokých škol.....	25
--------------------------------	----

ROZHOVOR

Mladé maďarské rodiny v Brně.....	27
-----------------------------------	----

ČESKÉ RESUMÉ..... 30

Kiadja:

Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége – Brünn

Szerkesztők:

Ambrus Tünde

Detáry Attila

Tóth Nándor

Grafikai szerkesztő:

Füzek Péter

A szerkesztőség címe:

Svaz Madarű – Brno, Radnická 8, 602 00 Brno
e-mail: info@mkic.cz

Regisztrációs szám:

MK ČR E 11196

A folyóirat megjelenését

Brünn Város Polgármesterei

Hivatala támogatja

Vydavatel:

Svaz Maďarů žijících v českých zemích – Brno

Redaktoři:

Tünde Ambrus

Attila Detáry

Ferdinand Tóth

Grafická úprava:

Peter Füzek

Adresa:

Svaz Maďarů – Brno, Radnická 8, 602 00 Brno
e-mail: info@mkic.cz

Registrace:

MK ČR E 11196

Vychází za finanční podpory

Magistrátu města Brna

Eseménynaptár 2009/2

Október 13., Brünn, MKIC

• A romániai magyarok élete ma

Beszélgetés Gönczi Attila temesvári egyetemi adjunktussal

Október 15., Brünn, MKIC

• „Csináld magad – avagy: Hogy készül a magyar vers?”

Lackfi János költő, író, műfordító előadása

Október 19., Pozsony

„Szellő szárnyán” – magyar nóta és operettgála

• Részvétel a XXIII. Pozsonyi Városi Kulturális Napok hivatalos megnyitóján

Október 24., Brünn, Špilberk

• Magyar nyelvű szentmise

Ünnepi megemlékezés és koszorúzás a magyar jakobinusok emléktáblájánál

November 3., Brünn, Masaryk Egyetem

• Beszélgetés a Masaryk Egyetem hallgatóival a "Magyar hét" keretein belül

November 5–7., Brünn

• Ünnepi hétvége a Kazinczy Ferenc Diákklub fennállásának 40. évfordulója alkalmából

November 12., Brünn, MKIC

• Minőségi magyar borok bemutatója és kóstolója

November 20., Brünn-Bystrc

• A Kőrös néptáncsoport magyar estje

A brünni Magyar Napok

Egy év kihagyással újra Brünnben jártunk a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége Brünni Alapszervezetének meghívására. Fazeka Mónika megbízott elnök szeretettel invitált bennünket a Brünni Magyar Napok rendezvénysorozat e programjára, amely már többéves hagyomány és a szervezők október 23-a körüli dátumra időztik. Így volt ez most is, amikor is 2009. október 24-én a brünni Szent család templomban immár negyedszer, magyar nyelvű szent misét mutatott be Parák László, ekkor még csallóközcsütörtöki plébános úr.

Homíliájában az ember szabadságvágyát emelte ki, idézve II. János Pál pápát, aki szerint „a szabadság csak akkor szabadság, ha az igazságban gyökerezik”. 1956-ban is a szabadságért szálltak síkra. Az igazságos szabadságért áldozták életüket nagyjaink. A szentmisén, amelyen ezúttal is a pozsonypüspöki Nagy Mónika orgonált, a mintegy 35-40 fő

megilletődötten énekelte nemzeti imánkat és a Boldogasszony Anyánk kezdetű éneket.

Ezután utunk ismét Špilperk várába vezetett, ahol a vár falában található Kazinczy emléktábla alá az alapszervezet és a Csemadok Pozsonyi Városi Választmánya mellett a Magyar Köztársaság Prágai Nagykövetségének tanácsosa, Kelemen Gertrúd asszony is elhelyezte a kegyelet virágait. A bevezetőben Ambrus Tünde mondott prózát, majd utána Detáry Attila nemcsak az 1956-os eseményekről

beszélt, hanem a 250 éve született nyelvújítóról, Kazinczy Ferencről is.

A brünni alapszervezet az idei Brünni Magyar Napok programját több rendezvényből állította össze. Október elején két előadást hallgattak meg, az egyiket „A romániai magyarok élete” címmel tartotta a Temesvári Műegyetem adjunktusa, Gönczi Attila, a másikat a Pázmán Péter Katolikus Egyetem docense, Lackfi János tartotta a „Csináld magad, avagy hogy készül a magyar vers” címmel. A „Brünni Magyar Napok” programjába rendszeresen besorolják a Csemadok Pozsonyi Városi Választmánya által szervezett Városi Kulturális Napok valamelyik rendezvényét is. Így történt ez most is, október 19-én 10 fő látogatott el a XXIII. Városi Kulturális Napok nyitórendezvényére a „Szellő szárnyán” címmel megrendezett magyar nóta és operett gálára. November 30-án ismét Pozsonyba készülnek, hogy megnézzék Tamási Áron „Az énekes madár” című székely z-

nés darabot a komáromi Jókai Színház művészeinek előadásában. Közben november 21-én sor kerül a Brünni Magyar Napok gála rendezvényére, amelyben a hazai Kőrös táncsoport műsorán kívül látni és hallani fogja a kedves közönség a kütűnő harmonikaművészt, Orosz Zoltánt Magyarországról, valamint a Kéméndi Lakodalmast is. A gála programját a Katalin-bál zárja.

A brünni alapszervezet részben megújult vezetősége igencsak sok feladatot tűzött ki maga elé, amelyet elmondásuk szerint a KAFEDIK-kal teljesíteni is fognak. Örülök, hogy a Csemadok Pozsonyi Városi Választmánya titkáráként ismét részt vehettem e rendezvényen, és a 16 éve megkezdett együttműködés ma is tart, és olyan értékeket közvetít, amelyeket az anyanyelvi kultúrának identitásunk megőrzésének érdekében közvetítenie kell.

*Jégh Izabella/Remény
(forrás: Spesnet.info)*

Évzáró taggyűlés

A CSMMSZ brünni szervezetének 2009-es évet értékelő taggyűlésére 2010. március 26-án került sor. A taggyűlés keretén belül ünnepélyesen megnyitottuk és bemutattuk szervezetünk új székhelyét és klubhelyiségét a régi városháza épületében. A rendezvényt jelenlétével megtisztelte dr. Szőke László, a Magyar Köztársaság prágai nagykövete és dr. Gyurcsík Iván tanácsos.

Az elmúlt évről szóló beszámolók mellett a jelenlévők megismerkedtek a 2010-es tervekkel, költségvetéssel, valamint megerősítették funkciójában a CSMMSZ brünni szervezetének elnökét, Fazekas Mónikát, aki eddig megbízott elnökként látta el teendőit.

(bmf)

November 21., Brünn, Hotel Kozák

• **A Magyar Kulturális Napok galaestje**

- Orosz Zoltán harmonikaművész és zenekara koncertje

- A kéméni Gyöngyösbokréta és a brünni Kóris néptáncsoport előadása

- Katalin-bál

November 28., Tehnice

• **Ünnepi megemlékezés a székely ezredek kopjafájánál az austerlitz-i csata 204. évfordulóján**

December 9., Brünn, MKIC

• **Karácsonyi zenés-irodalmi est**

December 10., Brünn, Reduta

• **„Egy városban élünk”**

A Brünnben élő nemzeti kisebbségek hagyományörző csoportjainak és szolistaiknak karácsonyi koncertje

December 13., Brünn, MKIC

• **Adventi teadélután – karácsonyi gyermekműhely**

Eseménynaptár 2010

Február 20., Prága

• **19. Prágai Magyar Bál**

A bál programjában fellépett a brünni Kóris néptáncsoport

Február 27., Brünn, Régi városbáza

• **Magyar nyelvű református istentisztelet**

Március 13., Prága

• **Emlékünnepség a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége megalakulásának 20. évfordulója alkalmából**

Irodalmi emlékdélután Brünnben

*„Szabad szerettem volna lenni mindig
s örök kísérték végig az uton.”
(Radnóti Miklós)*

Tavaly, 2009-ben, Radnóti Miklós, a modern magyar líra kiemelkedő képviselője születésének századik évfordulójára emlékeztünk, emlékeztek a Csehországban élő magyarok.

Elsőként a prágai Nemzetiségek Házában gyűlt össze az érdeklődő közön-

ség. A műsor nagy sikert aratott, zsúfolásig telt meg a nézőtér, s azok, akik ott voltak, ha csak egy pillanatra is, de maguk között érezhették Radnóti Miklóst. Ez a siker főleg dr. H. Tóth István egyetemi docensnek, a Károly Egyetem vendégtanárának, továbbá Weszely Éva versmondó magyartanárnak, valamint Grendel Lajos Kossuthdíjas író, irodalomtörténész egyetemi tanárnak, és nem utolsó sorban a Károly Egyetem hallgatóinak volt köszönhető.

Prága után Osztravát is meghódította ez az oratorikus műsorkompozíció, majd Fazekas Mónika és Ambrus Tünde meghívását követően Brünnbe is ellátogatott a méltán elismert Radnóti-műsor. Ez, természetesen, nagy örömmel töltött el bennünket, hisz nemcsak egy kiváló magyar költő műveit adhattuk át az érdeklődő közönségnek, hanem ellátogathattunk Morvaország legismertebb helyére, egy történelemmel, kultúrával és étellel teli városba, s noha csak egy rövidke pillanat erejéig is, de betekinthettünk e nagyszerű város mindennapjaiba.

Egy kicsit közelebb a költőhöz

Radnóti Miklós 1909. május 5-én született Budapestén Glatter Miklós néven. Nevét az 1930-as években változtatta meg. Választása nagyapja szülőhelyére, Radnóra esett, amely ma a Felvidéken, a rimaszombati járásban található. Így lett költőnk neve: Radnóti Miklós. Világra jött édesanyja és ikertestvére életébe került, s édesapját is hamar elvesztette. A haláltudat lírájának meghatározó eleme lett már évekkal saját megtorpanása, földre rogyása, Istenrel való találkozása előtt. Ez a költészetben is visszatükröződött.

*Éjjelre szüilt az anyám, bajnalra
meghalt, elvitte a láz (...)*

*(...) Apámat éjjel elvitte egyszer
a kórházi ágyváról, szájjátó
orvosok közül a gond,(...)*

E bús, gyászba öltöztetett szavak a „Csöndes sorok lehajtott fejjel” című költeményében olvashatók

A fiatal Radnóti az 1920-as évek végén a libereci Textilipari Főiskola diákjaként Csehszlovákiát is megjárta, majd azt követően a Szegedi Ferenc József Tudományegyetem Bölcsészeti Karának magyar-francia szakos hallgatója lett. 1934 májusában „Kaffka Margit művészi fejlődése” című doktori értekezése után a bölcsészettudományok doktorává avatták. Negyedik kötetét, az „Újhold”-at akár második pályakezdésének is tekinthetjük.

Radnóti Miklós helye és szerepe a harmincas évek második felében már természetesnek tekinthető a „Nyugat” harmadik nemzedékének képviselői között. 1935-ben nagy boldogság érte: feleségül vette Gyarmati Fannit. Radnóti szerelmi költészete erotikussága ellenére mégsem mondható érzékinek, sokkal inkább 19. századian romantikusnak. A „Levél a hitveshez” különlegessége, hogy olyan poétikai-nyelvi eszközöket használ, amelyekhez a költők a 20. században, a modernizmus utáni korban ritkán folyamodnak – olvashatjuk Ferenc Győző elemzésében.

Radnóti Miklós feleségével együtt többször ellátogatott Párizsba. Ekkor úgy döntött, francia tudását kamatoztatandó, nekilát Guillaume Apollinaire

versei és La Fontaine meséi fordításához. Párizsban részt vett a Spanyol Köztársaság melletti szolidaritás jegyében rendezett nagy tömegűtűntetésen. Figyelemmel kísérte a Spanyolországban történő eseményeket, erről a „Hispania, Hispania” című verse tanúskodik, valamint az „Első eclogá”-ban is utal a spanyol polgárháború borzadalmaira, belecsempészve a költőhalál motívumot. Eclogáiban érzéseinek, gondolatainak szembesítését alkalmazza dialogikus formában. Többnyire pásztorvilágot mutat be, amely idilli. Radnóti idillköltészeti formával és hangon beszél a háborúról. Ez a modern poétikától való elfordulásával függhet össze, ugyanis az ecloga az antik korban volt igazán kedvelt műfaj, főképp Vergiliusnál.

A „Második eclogá”-ban a repülő és a költő párbeszédének lehetünk tanúi. A repülő kérdésére, hogy ír-e majd róla, így felel a költő: „Hogyha élek. S ha lesz még majd kinek.”

Radnótinak nyolc eclogát írt. Az eclogákban az élet-halál motívumok jelennek meg. A kor gyötrelmeit, az embertelenséget, a pusztulást írja le a költő, s mindezt idilli formában, ami még megrendítőbbé teszi, még mélyebb hatást kelt. „Az eclogák összefogják a korábbi versek megannyi utalását a költőhalálra” – írja Ferenc Győző.

Radnóti költészetének meghatározó elemeként meg kell említenünk még hazafiságát. Bár zsidó származása ellenére, amelyről aztán áttért a katolikus hitre, s még a keresztséget is felvette 1943-ban, sokan kételkedve, gyanakvoan fogadták, de a „Nem tudhatom” című műből derül ki igazán, mit is jelentet a költő számára hazája, Magyarország.

*Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőbázám itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyerekkorom világa.
Belőle nőttek én, mint fatörzsből gyöngye ága
s remélem, testem is majd e földbe szipped el.*

Radnóti Miklós utolsó éveiben az egyik munkatáborból a másikba érkezett, 1944-ben az ukrán fronton teljesített szolgálatot, ahonnan a Bor mellett munkatáborba vezényelték. Verseit egy kis noteszbe írta a rá jellemző gondossággal és fegyelmezett-séggel. Ebben, a „Bori notesz”-ban olvashatók költeményei lírájának legdrámaibb művei. Megtalálhatjuk benne a „Hetedik eclogá”-t, az „Erőltett menet”-

Március 14., Brünn, Špilberk

• **Ünnepi megemlékezés és koszorúzás a magyar jakobinusok emléktáblájánál az 1848/49-es magyar forradalom és szabadságharc kitörésének 162. évfordulója alkalmából**

Március 26., Brünn, Régi városháza

• **A CSMMSZ brünni szervezetének évről-évről tag-sági gyűlése, az új székhely és klubhelyiség bemutatása és ünnepélyes megnyitása**

Április 10., Brünn, Régi városháza

• **Magyar nyelvű református istentisztelet**

Április 15., Brünn, Régi városháza

• **„A magyar nyelv mint a finnugor nyelvcsalád tagja”**

Michal Kovář finnugor nyelvész előadása

Április 21., Brünn, Régi városháza

Táncház

Május 15., Brünn, Régi városháza

• **Magyar nyelvű pünkösdi református istentisztelet**

Május 19., Brünn, Régi városháza

• **„Szabad szerettem volna lenni mindig s örök kisértek végig az uton...”**

Irodalmi emlékest Radnóti Miklós (1909–1944) tiszteletére

Május 28., Brünn, Régi városháza

• **„Szemünk és a napsugárzás”**

• Dr. Kardos László szemorvos előadása

Június 5., Brünn-Lesná

• **Gyermek- és sportnap**

Június 8., Brünn, Régi városháza

• **„Tényleg a majomtól származunk? Avagy: A tudomány legújabb ismeretei az evolúciós elméletéről”**

Simon Attila történész előadása

et vagy épp a „Razglednicák”-at. Versei a tábori élet háttorzongató válóságáról nyújtanak beszámolót, illetve szereleméhez, Fannihoz szölkáltak.

Az erejét vesztett Radnóti Miklóst a győri kórházba irányították, de oda már nem érkezett meg, ugyanis több társával együtt agyonlőtték. Bár vágya teljesült, s teste szülőföldjébe süppedt el, de idő előtt.

Brünnben is Radnóti Miklós előtti tisztelgésre gyűltünk össze. Utunkon társ volt még Lőrincz Zsuzsa festőművész-grafikus alkotássorozata, amely a Radnóti-eclogákat a képzőművészet nyelvén fejezte ki és tolmácsolta az érdeklődő közönség számára.

De hogy még mélyebb hatása legyen a Radnóti-összeállításnak, szükség volt zenei aláfestésre is. A rendező választása a „Nabucco” című Verdi-opera bizonyos részleteire esett.

Mikor minden technikai eszközt sikeresen összeállítottunk 2010. május 19-én Brünnben, nem volt más hátra, mint megvárni a kíváncsi érdeklődőket, akik jöttek is szép számmal, és feszülten hallgatták végig a Radnóti-versek tolmácsolását. Voltak a nézők között olyanok is, akik elérzékenyültek kisése...

Így merem állítani, hogy Radnóti Miklós életműve, világirodalmi színvonalú költészete Prága és Osztrava után Brünn érdeklődő magyarjait is meghódította.

Illesse a köszönet és a hála ezert az irodalmi délutánért a CSMMSZ Brünni Alapszervezetének vezetőit, tagságát.

Megtisztelő volt számunkra az, hogy Fazekas Mónika elnök asszony már a centenáriumi bemutató előtt meghívott bennünket Brünnbe a Radnóti Miklós emléke, költészete és emberi példája előtt fejet hajtó műsorunk előadására.

Feledhetetlen brünni élményt jelentett számunkra az Ambrus Tünde által vezetett belvárosi séta, ugyanígy kedves emlék nekünk az, ahogyan körülvettek bennünket szeretetükkel ennek az alapszervezetnek tagjai, a műsorunk megtekintésére érkeztek.

**Andrik Tamás
egyetemi ballgató**

Károly Egyetem Filozófiai Fakultása, Prága

A Nemzeti Kisebbségek Házának ünnepélyes átadása

2010. június 12. jelentős dátum lett szervezetünk életében. Bár az új székhelyünkre, a régi városháza belső épületszárnnyába már január végén beköltöttünk, a Nemzeti Kisebbségek Házának hivatalos ünnepélyes átadására e napon került sor Brünn város önkormányzata képviselőinek jelenlétében. Azért, hogy a Nemzeti Kisebbségek Háza létrejött, legfőképp PhDr. Kateřina Dubská asszonynak, Brünn város önkormányzata Nemzeti Kisebbségi Bizottsága elnökének, valamint titkárának, PhDr. Miloš Vraspír úrnak jár a legnagyobb köszönet, mert ők igazán szívügyüknek tekintik a Brünnben élő nemzetiségi kisebbségek sorsát.

Több éves tervezés és tárgyalás után végül a Brünn történelmi központjában található régi városházán, ebben a patinás épületben kapott helyet a kisebbségek központja. A CSMMSZ brünni szervezetén kívül még a városban élő lengyel, görög,

ruszin és bolgár kisebbségek szervezetei is ide helyezték székhelyüket. A megnyitó alkalmával, az ünnepi beszédek és koccintás után az érdeklődők meglátogatták az egyes szervezetek klubhelyiségeit, ahol mindenütt finom falatokkal, nemzeti jellegzetességekkel várták a látogatókat.

Az ünnepi légkört még inkább fokozta a délutáni órákban, a „Babylonfest” nemzeti kisebbségi fesztivál 3. évfolyamának keretén belül megrendezett gálaműsor is a régi városháza udvarán. A gálaműsorban a Brünnben élő nemzeti kisebbségek hagyományörző csoportjai és további meghívott vendégek szórakoztatták a közönséget. A gazdag hagyományokkal rendelkező, a cseh környezetben nagy népszerűségnek örvendő magyar népi kultúrát immár hagyományosan a Kóris táncscsoport képviselte, ezúttal is fergeteges sikerrel.

Olgyai Iboľya

Sportos gyermeknap

Idén a gyermeknapot sportos kabátba öltöttük. 2010. június 5-én délután Brünn északi csücskében, a Maják központ sportpályáján jöttek össze a kisgyerekes családok, hogy a nyáreleji napos délutánt közösen töltsék el. Ki-ki megtalálhatta a neki megfelelő szórakozási lehetőséget. A gyerekek játékos versenyszámokban próbálhatták ki ügyességüket, a felnőttek is lehetőséget kaptak egy kis mozgásra. Legnagyobb sikere a homokos röplabdapályának volt, a legkisebbek önfeledten túrtak-fúrtak-hemperegtek a homokban, a nagyok röplabdáztak egy jót. A délután tűzrakással és szalonnasütéssel, valamint baráti beszélgetéssel zárult.

Június 12., Brünn, Régi városháza

• **A Nemzeti Kisebbségek Házának ünnepélyes megnyitása**

• **Babylonfest – a Brünnben élő nemzeti kisebbségek hagyományörző csoportjainak gálaműsora**

Június 19., Brünn, Régi városháza

• **Magyar nyelvű református istentisztelet**

Június 19., Tišnov

• **Nemzeti Kisebbségek Napja**

Augusztus 21., Brünn, Régi városháza

• **Magyar nyelvű református istentisztelet**

Augusztus 27–29., Kouty

• **A cseh- és morvaországi magyarok művelődési tábora**

Szeptember 4–5., Felsőpulya, Ausztria

• **XI. Kufstein tanácskozás**

Szeptember 11., Brünn, Régi városháza

• **Magyar nyelvű református istentisztelet**

Október 12., Brünn, Stará pekárna

• **A Kaltenecker Gang koncertje**

Társrendező: Agentura Art

Október 14., Brünn, Régi városháza

• **A Brünnben élő nemzeti kisebbségek képviselőinek 2. találkozója**

– A programban bemutatkozott a CSMMSZ brünni szervezete, fellépett a F. Jílek Zeneiskola Nemzetközi Triója és előadást tartott Szirányi András, a prágai Magyar Turisztika Rt. igazgatója

– Társrendező: Brünn város Önkormányzata – Nemzeti Kisebbségek Bizottsága

Október 19., Brünn, Régi városháza

• **„Egy modern ember a 19. században – Széchenyi István”**

Simon Attila történész előadása

Felsőpulyán jártunk

„A fennmaradás (szellemi) eszköztára” címmel került sor 2010. szeptember 4-5-én az ausztriai Felsőpulyán a XI. Kufstein tanácskozásra, amely tulajdonképpen folytatása volt a 2008-as találkozásnak, és akkor szintén a szöványmagarság problémáit elemezte „A felszívódás veszélye – a fennmaradás esélyei” címmel.

Az idei tanácskozás előadói részben azt tanulmányozták, milyen szellemi, lelki, értelmi és érzelmi eszközökkel képesek megőrizni önazonosságukat a szöványban élő magyarok, továbbá gyakorlati kérdésekről is folyt eszmecsere.

A 280 jelenlevő 23 országból érkezett – nemcsak a szomszédos országokból, hanem Nyugat-Európából és Latin-Amerikából is. A kétnapos tanácskozás eredményeként született meg a zárónyilatkozat, miszerint a befogadó államok és társadalmak esetleges érdektelensége és asszimilációs ereje miatt a magyar szöványok fennmaradása első sorban a magyar állam érdeke és felelőssége.

Schmitt Pál magyar köztársasági elnök levélben köszöntötte a tanácskozást, és többek között hangsúlyozta, hogy a szöványban élőknek csak akkor van esélyük magyarnak maradni, ha az összetartozás alapját képező értékek magyar nemzeti érdekké válnak. A magyarságot összetartó lelki, érzelmi ragaszkodást most jogi kapcsolattal is megpecsételheti a határon túl élő magyarok kettős állampolgárságát segítő törvény.

A tanácskozást jelenlétével megtisztelte Szili Katalin volt országgyűlési elnök, országgyűlési képviselő is. A tanácskozás első napját méltón zárta le a tartalmas kultúrműsor: a hazai énekkar fellépése után a Musica Hungarica színvonalas műsora következett, utána pedig a fogadás, amely teret adott az egyéni társalgásnak, eszmecsereknak, vitáknak. Épp ezért mindig örömmel térünk kétévénként vissza Felsőpulyára, hogy régi ismerősökkel találkozassunk és újabb barátokra telessünk szert. Köszönet ezért a házigazdáknak kiváló szervezőmunkájukért és a helyi önkormányzatnak a szervezéshez nyújtott támogatásáért.

Olgay Ibolya

Magyar Kulturális Napok Brünnben 2010. október 14 – november 27.

A hagyományokhoz hűen október és november folyamán a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége brünni szervezete az idei évben is megrendezte a Magyar Kulturális Napokat. A program-sorozat első rendezvénye a Brünnben élő nemzeti kisebbségek képviselőinek találkozója volt, amelyre 2010. október 14-én került sor a történelmi városháza közösségi termében. A találkozót a CSMMSZ brünni szervezete és Brünn város Önkormányzata Nemzeti Kisebbségek Bizottsága szervezték. Szervezetünk rövid bemutatkozása után a brünni F. Jílek Zeneiskola növendékei adtak egy rövid élvezetes koncertet, majd Szirányi András, a prágai Magyar Turisztika Rt. igazgatója tartott filmvetítéssel egybekötött előadást Magyarország nevezetességeiről.

Október 19-én Simon Attila történészt, a révkomáromi Selye János Egyetem tanszékvezetőjét láttuk vendégül, aki „a legnagyobb magyarról”, gróf Széchenyi Istvánról tartott érdekes és tartalmas előadást „Egy modern ember a 19. században” címmel.

Október 23-án délután a brünni Szent Család templomban tartottunk magyar nyelvű ökumenikus istentiszteletet, amelyen Parák László nyékvárkonyi római katolikus plébános és Éles György prágai református lelkész szolgált. Az istentiszteletet a hagyományos ünnepi megemlékezés és koszorúzás követte a Špilberk vár falán található magyar jakobinusok emléktáblájánál, amelynek keretében Ambrus Tünde szavalt és Detáry Attila mondott ünnepi beszédet. Ezt követően került sor szervezetünk székhelyén a CSMMSZ brünni szervezete és a Csemadok pozsonypüspöki alapszervezete közötti együttműködési szerződés aláírására.

November 11-én Basics Beatrix budapesti művészettörténész látogatott el közénk, és Madarász Viktor festőművész születésének kerek évfordulójára emlékezve tartott előadást a művész életéről, alkotásairól és jelentőségéről a magyar művészet-történetben „Madarász Viktor, a magyar romantikus festészet legkiválóbb mestere” címmel.

A Magyar Kulturális Napok gálaestjére és egyben ünnepélyes lezárására november 27-én került sor a brünni Kozák Hotel dísztermében. A gálaest fővédnöke dr. Szőke László, a Magyar Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott prágai nagykövete volt. A gálaest programjában a pozsonyi Szóttes Kamara Néptáncegyüttes adta elő „...s tették szépen, figurásan” című műsorát, majd a Katalin-bál következett, amelyen a somorjai Hollósy Adrián Duó húzta a talpalávalót. A gálaestet jelenlétével megtisztelte Dr. Martin Ander, Brünn város Önkormányzata Nemzeti Kisebbségek Bizottságának elnöke és Csémy Tamás, a CSMMSZ alapító elnöke.

Ezúton is szeretnénk megköszönni tagjainknak és támogatóinknak, hogy áldozatos munkájukkal, jelenlétükkel, támogatásukkal hozzájárultak a Magyar Kulturális Napok rendezvényeinek sikeréhez.

Ambrus Tünde

(Megjelent a Prágai Tükör 2010/5. számában)

Október 23., Brünn, Szent Család-templom/Špilberk

- Magyar nyelvű ökumenikus istentisztelet
- Ünnepi megemlékezés és koszorúzás a magyar jakobinusok emléktáblájánál

Október 24., Brünn, Régi városbáza

- Alkotóműhely kicsiknek és nagyoknak

November 11., Brünn, Régi városbáza

- „Madarász Viktor – a magyar romantikus festészet legkiválóbb mestere”

Basics Beatrix művészettörténész előadása

November 20., Brünn, Régi városbáza

- Magyar nyelvű református istentisztelet

November 27., Brünn, Hotel Kozák

- A Magyar Kulturális Napok gálaestje

– A pozsonyi Szóttes Kamara Néptáncgyűttes műsora

– Katalin-bál

December 8., Brünn, Régi városbáza

- Karácsonyi zenés-irodalmi est

a „Výbor národní kultury” tagjai közreműködésével

December 9., Brünn, Reduta színház

- „Žijeme v jednom městě – Egy városban élünk”

A Brünnben élő nemzeti kisebbségek hagyományörző csoportjainak és szólistáinak karácsonyi koncertje; a műsorban fellépett a Kóris táncsoport

December 11., Brünn, Régi városbáza

- Karácsonyváro délután kicsiknek és nagyoknak

– Adventi ünnepi istentisztelet

– Karácsonyi készülődés – alkotóműhely gyerekeknek

– „Hajós Alfréd: sportoló vagy építész? Sportépítész!”

– Detáry Ida előadása

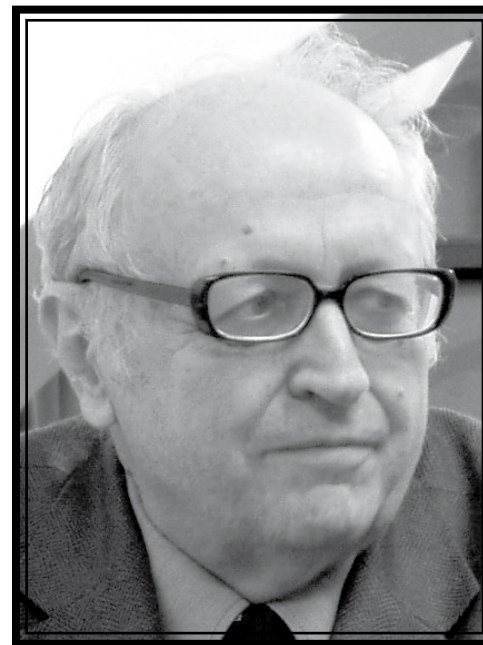
Elhunyt Richard Pražák professzor

Váratlanul ért, s megdöbbenéssel fogadtuk a hírt: 2010. szeptember 12-én, életének 79. évében elhunyt Richard Pražák professzor, a cseh-magyar kapcsolatok európai jelentőségű tudósa, kiváló ismerője, a két nép közötti barátság fíradhatatlan ápolója.

Néhány hónappal ezelőtt még találkoztunk vele, hiszen márciusban ott volt a prágai nagykövetségi ünnepi fogadáson, tavaly novemberben pedig köszöntőt mondott a brünni Kazinczy Ferenc Diákklub jubileumi ünnepségén. Idős kora ellenére is fíradhatatlanul dolgozott, amit mi sem bizonyít jobban, mint az életműve megkoronázásaként is tekinthető, az idei év szeptemberében, halála előtt pár nappal megjelent könyve – Magyarország történeti adattára (Dějiny Uher a Madarska v datech; Libri Kiadó, Prága).

Richard Pražák 1931. január 7-én született Jihlavában, orvos családjában. Prágában érettségizett, majd a Károly Egyetem cseh-magyar szakos hallgatója lett. Záródolgozatát a prágai hungarológiai műhely kimagasló képviselője, Rákos Péter vezetése alatt védte meg, 1955-ben szerzett diplomát. Friss diplomásként a brünni J. E. Purkyně Egyetem (ma Masaryk Egyetem) Bölcsész tudományi Karára került. Itt védte meg 1960-ban kandidátusi disszertációját, majd 1966-ban egyetemi docenssé nevezték ki.

Sokrétű és gazdag tudományos munkássága a hungarisztika, ugrofinnisztika, bohemisztika és szlovakisztika területére terjedt ki. Foglalkozott a felvilágosodás-kori és a 19. századi cseh-magyar kapcsolatokkal, a nemzeti újjászületés jelenségével és történetével Közép- és Délkelet-Európában, összehasonlító irodalomtudománnyal, kezdeményezője, valamint szerkesztője volt a csehszlovákiai hungarológiai bibliográfiák kiadásainak. Több könyv, egyetemi jegyzet szerzője, tudományos és ismeretterjesztő publikációinak száma meghaladja az ötszázat. Tanulmányai cseh, magyar, német, francia és finn nyelven jelentek meg.

Ezen kívül tevékenyen részt vett a magyar kultúra csehországi népszerűsítésében. Műfordítóként magyar gyermek- és ifjúsági irodalmat fordított cseh nyelvre, valamint nyelvi szakértőként részt vett további magyar irodalmi művek, verseskötetek fordításában. A Csehszlovák Rádió brünni szerkesztőségével együttműködve magyar irodalmi összeállításokat, rádióadásokat készített, és magyar regények televíziós forgatókönyveit ültette át cseh nyelvre.

Nevéhez fűződik a hungarológia-oktatás brünni

egyetemen való megszervezése. 1990-ben a Masaryk Egyetemen a hungarológia és ugrofinnisztika professzorává nevezték ki, 1991-ben pedig megszerezte a tudományok doktora címet. 1994-ben a Cseh Köztársaság elnöke Pražák professzort rendkívüli és meghatalmazott magyarországi nagykövetté nevezte ki. Ezt a megtisztelő funkciót 1998-ig töltötte be, s ezzel ő lett az önálló Cseh Köztársaság első budapesti nagykövete. Hazatérését követően az egyetemen doktorandusz hallgatók képzését irányította témavezetőként.

Kiemelkedő munkásságáért több elismerésben részesült. 1992-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét, 1998-ban pedig a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét vette át Göncz Árpád köztársasági elnöktől. Megkapta a Nemzetközi Magyarágtudományi Társaság Lotz János-emlékermét, valamint a Miskolci Egyetem „Doctor honoris causa” (tiszteltbeli doktor) címet adományozott neki.

Richard Pražák megalakulásuk óta segítette, lehetőségeihez mérten támogatta a CSMMMSZ brünni szervezetét és a Kazinczy Ferenc Diákklubot is. Eljárt rendezvényeinkre, többször tartott körünkben előadást, írásait rendszeresen közöltük a Brünni Magyar Futárban. 2005-ben a KAFEDIK tiszteletbeli tagjává választotta.

Pražák professzor úr halála fájdalmas veszteség minden csehnek, magyarnak, szlováknak, európaiinak, aki a kölcsönös megértés, barátság és együttműködés híve.

Ambrus Tünde

(Megjelent a Prágai Tükör 2010/4. számában)

Könyvajánló

RADEK PATLOKA: BEVEZETÉS A MAGYAR HANGTANBA ÉS ALAKTANBA CSEH- ÉS MORVAORSZÁGI MAGYAROK SZÖVETSÉGE, PRÁGA 2009

Jelen könyvem első részében a magyar nyelv hangtanának, hangkapcsolatainak, kiejtési szabályainak és helyesírásának az összefoglalására tettem kísérletet, segítve ezzel a magyar nyelv hangzásának valamint írásának a megbízhatóbb elsajátítását. (...)

E „Bevezetés” második része a magyar nyelv főbb alakítási kérdéseit világítja meg. Aligha kétséges, hogy a magyar nyelv biztonságos használata érdekében magas színvonalon kell jártasnak lennünk a magyar szótövek rendszerében, a változatos magyar szótövekhez járuló képzők, jelek és ragozás világában. (...)

TATÁNA POLJAKOVÁ: CSALÁDI HISTÓRIÁK CSEH- ÉS MORVAORSZÁGI MAGYAROK SZÖVETSÉGE, PRÁGA 2010

Tatána Poljaková családi sorsok krónikása. Egy értelmiségi család sarjainak sorsát elevenítette fel, melegséget árasztó szeretettel és őszinte odamondogatással mutatta be gyermekkorát, a nagybácsikától és nagynéniktől népes családját és természetesen, a szüleit.

Nem mindennapi és mégis mindennapi ez a család, amelyben több generációs tanítók, tanítónők, tanárok és papok voltak. Hogyan éltek át ezek a generációk az első világháború, majd Trianon tragédiáját, a gazdasági világválság következményeit, a második világháború pusztításait, a kitelepítések sorsfordító küzdelmeit, mindeközben hogyan őrizték meg emberarcukat! Erről szól, erről szól ez a könyv.

Anyai és apai ágról is tehetséges, hivatásuknak elkötelezett családi sorsokból áll össze a családi história. A magánélet, a közelet, a társadalom-kép s a politika is ott vibrál az elbeszélésekben. A történelem sodrásában érdekes és izgalmas utat járt be a család: Berzevice, Erdély, Kárpátalja, Kassa, Marosvásárhely, Máramarossziget, Budapest és Szécsénykovácsi, Szibéria...

Felemelő magasságokat és lélektipró mélységeket éltek át a családtagok. A tehetség, a kitarás és a józú humor segítette a túlélésben és a talpra állásban őket.

Tatána Poljaková a legszebb és legnagyobb örökséget kapta családjától: a művészet éltető és megtartó erejét, azt, hogy családja krónikása lehetett.

Szándékaim szerint közelebb viszem „Bevezetés”-em felhasználóit a magyar ige- és névszóképzés rendkívül gazdag kínálatához. Rámutatok ebben a könyvben a magyar szóösszetételek alak-tani és helyesírási problémáira is.

Azok számára, akik e „Bevezetés”-em felhasználói lesznek, kétségtelenné válik, hogy jelen könyvem nemcsak szabványgyűjtemény, hanem az idegen nyelvi kompetenciát erősítő támasz is egyúttal.

Radek Patloka
(Részlet a kötet előszavából)

Köszönjük, hogy megismerhettük ezeket a történeteket. Az egykor-volt világ történeteiből feltáru-ló sorsok nemcsak egy család históriái... Kulturális örökségünk részei is, méltó köszöntői a Csehországban szórányban élő magyarságnak.

Gecsei Edit
(Részlet a kötet utószavából)

Tatána Poljaková

Családi históriák

PRÁGA 2010

20 éves a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége

Húsz éve, 1990-ben alakult meg Prágában a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége. E jeles évforduló alkalmából jubileumi ünnepe-sorozatba került sor 2010. március 13-án Prágában, amely ünnepi fogadással kezdődött a Magyar Köz-társaság nagykövetségén, majd II. Rákóczi Ferenc emléktáblájának megkoszorúzásával folytatódott. A résztvevők ezután hálaadó ökumenikus isten-tiszteleten vettek részt a belvárosi Szent Bertalan templomban. Az ünnepelés a Prágai Magyar Kulturális Központ nagytermében folytatódott, ahol Rákóczi Anna, a CSMMSZ országos elnöke, Csémy Tamás, a CSMMSZ alapító elnöke és a vendégek köszöntötték a szép számban összegyűlt ünneplőket. Az ünnepi műsorban közreműködött az osztravai Csalogányok kórus, a prágai Nyitnikék néptáncsoport és a Mille DoreMI énekkar, valamint Weszely Éva versmondó Pilsenből és Mészáros Antal zongoraművész Brünnből.

Az alábbiakban Csémy Tamásnak, a CSMMSZ alapító elnökének az ünnepi műsorban elhangzott beszédét, valamint brünni tagtársunknak, Tóth Nándornak az évforduló alkalmából „faragott” ver-sét közöljük.

Tisztelt Nagykövet Úr! Tisztelt vendégeink, tisztelt tagtársaim, Hölgyeim és Uraim!

Engedjék meg, hogy nagy szeretettel köszöntsem Önöket. Fontosnak tartom, hogy a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége megszervezte

ezt az ünnepi megemlékezést, örülök, hogy itt lehetek, s köszönöm, hogy lehetőségem van szólni Önökhöz.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, ünneplésre gyűltünk ma össze. Szövetségünk megalapításának huszadik évfordulójáról emlékezünk meg. Húsz év, vagy hangzatosabban kifejezve: egy évszázad ötdrész-e, valóban egy olyan alkalom, amikor már lehet emlékezni és ünnepelni.

Röviden szólni szeretnék a Szövetségünk megalakulása előtti időkről. Először is feltétlenül ki szeretném hangsúlyozni, hogy megalakulásának elő-feltétele a totalitárius kommunista rendszer buká-sa volt. Ez a kijelentés ma közhelyszerűnek tűnhet, viszont elmondhatjuk, hogy ez a rendszer Cseh-szlovákia cseh országrészeiben nem tűrt meg sem-miféle magyar jellegű szervezkedést. A két cseh-országi magyar diákkör: az Ady Endre Diákkör és a Kazinczy Ferenc Diákkör is csak a diákság min-denkori nagyobb mozgékonyosságának és lelem-nyességének köszönhette megtűrt létezését. Azt, hogy a csehországi magyarság mai szemmel néz-ve nagyon gyorsan megteremtette saját szervezeti kereteit, több együtttható tényezőnek köszönheti. Egyrészt az általános „forradalmi” lelkesedésnek, hiszen szinte pillanatokon belül olyan gyorsan vál-tozott meg sok minden, hogy akkoriban semmi sem tűnt lehetetlennek; másrészt annak, hogy Prá-gában léteztek olyan magyarok, akik jól ismerték egymást, jórészt az Ady Endre Diákkörnek és a Prágai Magyar Kulturális Központnak köszönhetően, s akik lelki szemei előtt ott lebegett a csehországi magyarok önszerve-ződésének a lehetősége, s akik mertek is ennek érdekében cselekedni.

1990. február 24-ei alakuló közgyűlésünk jelenti számomra annak a folyamatnak a kezdetét, amelynek mindnyájan részesei voltunk és vagyunk. Visszaemlékezve az akkori célkitűzéseinkre, elfogadott progra-munkra és alapszabályunkra, elemezve azokat, nem kis meglepetésünkre megál-lapíthatjuk, hogy azok az idő folyamán alig

váltak. Örömmel nyugtázhatjuk tehát, hogy az alapok, amelyekre képletesen mondva építettük szervezetünket, szilárdak és időtállóak. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden, ami húsz év alatt

a szövetségünkben megtörtént, ideális és hibátlan volt, hiszen mi emberek mindnyájan esendők, gyarlók és hibázók vagyunk.

Figyelemmel kísértem szövetségünk tevékenységét akkor is, amikor külföldi tartózkodásom miatt nem tudtam közvetlenül részt venni munkájában, s elmondhatom, hogy taglétszámahoz képest tevékenysége jelentősen gazdagította az egyetemes magyarságot is. A Csehországban élő magyarság létéről Szövetségünk közvetítésével nemcsak a Kárpát-medencében élő nemzettársainkhoz jutott el hír, hanem a világszerte szórványban élőkhöz is.

S amit szintén nagyon fontos megjegyezni: szervezetünknek soha nem voltak ún. „zűrös ügyei”, a közpénzekkel mindig megfelelően el tudott számolni, vállalt kötelezettségeit hiánytalanul teljesítette.

Viszont mi vár bennünket a jövőben? Hogy alakul a magyarság létszáma a 2011-es népszámlálás szerint? Lesz-e fiatalság, utánpótlás? Tudunk-e a kor kívánalmi szerint tevékenykedni, meg tudjuk-e találni a megfelelő válaszokat a kihívásokra? Nem fáradunk-e el, nem dőlünk-e ki a sorból, nem fásulunk-e el, vagy nem válik-e kényeszerű rutinná tevékenységünk? Tudom, hogy egy szórványban élő közösség számára a válasz ilyen kérdésekre

mindig nehéz. S talán nem is lehet jó lelkiismerettel megválaszolni őket. Ezekről a kérdésekről gondolkodván kikapcsolódásként belelapoztam a kis példányszámban, millenniumunk évében megjelent A magyarokhoz c. prózaantológiába, amely rendhagyó módon egy kunsági poéta, Körmendi Lajos versét is tartalmazza. A vers így szól:

*A magyarsághoz
Az igazán
fontos
dolgokról
nem szavakkal,
hanem
egy egész
élettel
lebet mondani
valamit.*

Igen! A költő megadta a választ kérdéseimre. Akkor lesz sikerre esélyes bármilyen tevékenység, ha szívvel-lélekkel, úgymond egy egész élettel végzik azt, s akkor a kétségek és a bizonytalanság is teljesen más színben tűnnek fel. Úgy érzem, ez a lelkesedés volt a mozgatórugója Szövetségünk elmúlt húsz évének, s ha az Isten is úgy akarja, ez fog segíteni bennünket a következő húsz, vagy akár még sokkal több évben is.

Tisztelt jelenlévők, kedves Barátaim!

Tekintettel arra, hogy alapításától kezdve tevékenyen részt vettem Szövetségünk munkájában, engedjék meg, hogy hálaival emlékezek meg mindazokról, akik már nem lehetnek itt velünk, de a közösségünk alapítói, gazdagítói és tevékeny részesei voltak, s egyben megragadjam az alkalmat és szívből megköszönöm minden tagunknak, segítőinknek és szimpatizánsunknak a munkáját, amellyel hozzájárult nemes céljaink eléréséhez. Egyúttal mindenkit kérek, hogy továbbra is az elhangzott vers szellemében járuljon hozzá magyarságunk életéhez és boldogulásához.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

**Csényi Tamás, a CSMMSZ alapító elnöke
Prága, 2010. március 13.**

Negyven éves volt a Kazinczy Ferenc Diákklub

Amikor az ember szülőföldjétől távol kerül, felerősödik benne az összetartozásra való igény. Ha azon az idegen helyen szinte csak egy-maga van, akkor ez az érzés sok szempontból meghatározó lehet. 1969-ben a Brünnben tanuló maroknyi magyar diákság ezt az igényt tudatosította, amikor megalapította a Kazinczy Ferenc Diákklubot. Céljuk a Brünnben tanuló magyar diákok felkutatása és összefogása volt. Próbálkozás klubalapításra Brünnben ezt megelőzően már 1966-ban is volt, de mivel nem sikerült az utánpótlást bebiztosítani, a kezdeményezés a következő évben elhalt. Mint az idő igazolta, a '69-es klubalapítás maradandó lett. A negyvenéves kerek évfordulóról a jelenlegi tagok a volt tagokkal és a klub barátaival közösen, ünnepélyes keretek között emlékeztek meg 2009 novemberében.

A háromnapos rendezvény november 5-én vette kezdetét táncbázzal a Trojka kávézó koncerttermében. A talpalávalót a zselízi Gereben zenekar szol-

gáltatta. Az először egyszerű lépéseket az oktatók, a Garam Menti Népi Együttes tagjai, újabb és újabb elemekkel bővítették. Egy-egy kör végéhez közeledvén a zene egyre temperamentumosabb lett, a lépések gyorsultak, így kezdők és aktív néptáncosok egyaránt megtalálhatták a kedvükre valót.

Pénteken, november 6-án, az ünnepi műsort koszorúzás nyitotta a Špilberk-vármúzeumban Kazin-

pivovar kulturális központban. Szép számban megtisztelték bennünket a volt KAFEDIK-tagok, mintegy nyolcvan volt jelen. A jelenlévőket Fekete László elnök köszöntötte, majd ünnepi beszédet mondott Kelemen Gertrud, a Magyar Köztársaság prágai nagykövetségének tanácsosa és Richard Pražák professor, a KAFEDIK tiszteletbeli tagja. A kultúrműsor és a vacsora után a jelenlévő volt KAFEDIK-elnökök meséltek az egyetemi éveik alatti klubtevékenységről. A közös visszaemlékező beszélgetés során számos érdekes és vicces történet hangzott el, nemcsak a volt elnökök szájából. A múltidézés az elmúlt negyven év fényképeiből készített kiállítás is segítette. Sokunk örömeire újból összeállt a KAFEDIK Szingersz. Először a KAFEDIK-himnuszot adták elő – itt még kicsit kérelni kellett a zenészeket, de valamivel később a spontán zenélés és éneklés lett a főszerep.

Szombaton az előző napi programok résztvevői-

czy Ferenc emléktáblájánál. Ezután a mintegy hatvanfős csoport a vár főbejárata előtt gyűlt ismét össze. A parkigazgatóság jóvoltából itt már minden készen állt a faültetéshez. Ambrus Tünde, a KAFEDIK volt elnöke mondott ünnepi beszédet, majd a lapát és az öntözőkanna kézről-kézre járt. Végül a kis emléktábla is a helyére került a fát védő léckereten, így a szép szál hegyi juhar még könnyebben felismerhető. A program városnézéssel, majd ünnepélyes fogadással folytatódott a Starý

A Kazinczy Ferenc Diákklub jelenlegi taglétszáma 220 fő körül mozog. Elnöke Hortai Ferenc, villamosmérnök-ballgató. A klub hagyományos rendezvényei közé tartozik a szemesztiernyitő sörözés, gólyaavatás, Mikulás-buli, gyalogtúra Brimmben és környékén, focibajnokság gulyásfőzéssel egybekötve, „bramborák-” vagy palacsintasütés, valamint beszélgető-estek meghívott vendégekkel. Újabb nagy népszerűségnek örvendenek a póker- és ping-pong bajnokságok, a filmestek és a zenés estek koncerttel egybekötve. A Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségén kívül a KAFEDIK élénk együttműködést folytat a prágai, pozsonyi, nyitrai, nagyszombati és kassai magyar diákszervezetekkel. Ez az egymás rendezvényeinek látogatásában, szervezésben való segítségben és közös pályázásokban nyilvánul meg leginkább. A klub lapja az 1990-ben alapított Sárga Szamár, amely bár rendszertelen időközönként, de 2005-től megszakítás nélkül tudósít a klub életéről. Időszertű információk a KAFEDIK tevékenységéről a www.kafedik.net honlapon találhatók.

nek estig volt egy kis idejük a pihenésre. (Ez nem vonatkozott azokra, akik már a délelőtti órákban nekiláttak a tekintélyes mennyiségű gulyás elkészítésének az esti programra.) A Fléda nevű szórakozóhely fél nyolckor nyitotta kapuit. A születésnap bulit a nagymegyeri King Size zenekar nyitotta. Ezt követően az est fénypontjaként a magyarországi Quimby lépett a színpadra. A továbbiakban DJ Eki szolgáltatva a zenét, így világosodásig tartott a szórakozás. A városban a villamosok már újból közlekedtek, amikor az utolsó csoport hazaindult.

Akik jelen voltak a három nap rendezvényein, sok különös érzéssel gazdagodhattak. Volt alkalom szórakozni, ünnepelni, emlékezni, elgondolkodni, és mindezt közösen: volt-tagok, jelenlegi tagok, barátok, ismerősök. Számomra éppen ebben rejlett az évforduló varázsa – a találkozásokban. Ezen kívül

jobban megértettem, hogy egy szervezet attól, hogy létezik, nem jelenti azt, hogy működik. Akarni kell, hogy működjön, és ezért sokat kell tenni. Tenni szervezőként és egyszerű tagként egyaránt. Ki-ki a maga dolgát. Rendezvényeket szervezni és rendezvényekre járni. Olyan programokat szervezni, melyre van igény és élni ezzel az igénnyel. A felelősség mindannyiunké.

Az elmúlt évek során – bár voltak válságok is a KAFEDIK történetében – elődeinknek sikerült a klubot fenntartani. Ennek köszönhetően jutottunk el a 40. évfordulóig is, és úgy érzem, méltán volt okunk az ünneplésre. A harmadik nap végére mindinkább tudatosítottuk, hogy jelenleg rajtunk a sor ezt a hagyományt őrizni és fokozatosan továbbadni.

Estélyi Krisztina
KAFEDIK-tag

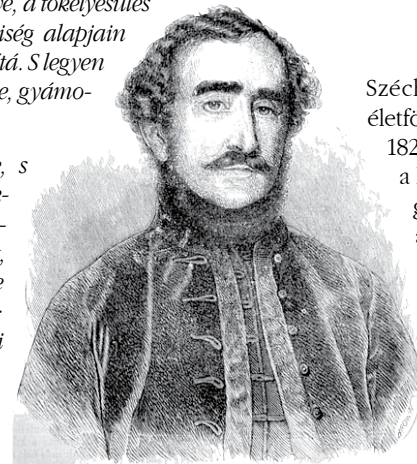
Százötven éve hunyt el a „legnagyobb magyar” Gróf Széchenyi István (1791–1860)

Tartsa meg anyanyelvét híven mindenki, otthonról ne pártoljon soha el, s bordozza keblében, szeplőlően ártatlanságban siring gyermekkorának azon szép vágyait, melyek soha nem szünendnek meg biborfényt deríteni földi útjára. Törekedjék mindenki, elkorcsosulástól rettegve, a tökélyesülés felé azon sajátosság és eredetiség alapjain emelkedni, melyekre Isten állítá. S legyen végre elsőtől utolsóig kiki védje, gyámola önnemzetének.

Lépjünk tehat pályakörre, s képezzünk külön nyelveinkben s eredetiségünkben minden hasznost, minden szépet, minden jót lehetőségig ki. Ne álljunk egymásnak útjában; sőt segítsük filozofiai tágyelejtéssel az örök Valót kereső törekedésünkben egymást viszonygámmal elé. Mert egy nemzet erkölcsi nyereségiben az egész emberiség osztozik, s noha az Egek Ura az emberi nemet oly külön, egymástól annyira elágazó fajtákra

szakítja, azért előbb-utóbb mégis az egész emberiség részt vesz mindazon javakban, melyeket bölcsesség a természetől nyerni, s lelkes elszánás az embereken korlátlanul uralkodni akaró önkény kezeiből kiragadni tudott.

Széchenyi István

Széchenyi összes munkássága, életföladata, melyben egyéni léte 1825 óta láthatólag összpontosult, a haza; magyar nemzetünket polgárosítani, művelté, gazdaggá, a hazát naggyá, szabaddá, virágzóvá tenni! Ő a szó legszorosabb értelmében a hazának élt. Családját szerette, annak érdekeit ápolta, vagyonát gyarapítá; de ezen érzelmek és gondok köre szívének s eszének kicsiny vala, s szellemi életének legkisebb részét tölté be. A többi a hazáé volt.

Kecskeméthy Aurél

„... az égre írj, ha minden összetört!”

Radnóti Miklós költészetét mindmáig 1946-os posztumusz kötete, a Tajtékos ég prizmjában keresztül találjuk egyedülállóan és klasszikusnak irodalmunkban. Kétségtelenül az ebben a kötetben és a Bori noteszben olvasható költeményei lírájának legmegrendítőbb opusai. Erejük oly katartikus, hogy némiképp árnyékot vetnek korábbi kötetekre, holott azok az első három kivételével még a posztumusz kötet magaslatához mérve sem jelentéktelenek.

A száz évvel ezelőtt született költő világra jöttkor édesanyját és ikertestvérét is elveszítette, s ezt a traumát élete végéig magában hordta büntudatként. Mondhatnánk úgy is, a halál árnyékában született, s a haláltudat meghatározza lírájának karakterét már sok évvel a személyes, háborús kálváriáitja előtt.

Radnóti Miklós költészetében a hazafiság, baloldaliság és katolicizmus szétválaszthatatlan egységbe forr össze. Ha e három komponens bármelyikét megpróbáljuk Radnóti költészetében elhallgatni, megcsonkítjuk életművét. Igaz, Radnóti csak 1943-ban vette föl a keresztiséget, de a katolikus hitet már egyetemista kora óta a magáénak vallotta. Baloldalisága érzelmi baloldaliság volt, mint sok más kiváló költőé és íróé a 20. század folyamán. De hazafisága sem váltott ki mindig és mindenhol osztatlan lelkesedést. S nemcsak a jobboldalon, ahol zsidó származása miatt eleve gyanakvással fogadták hazafiságát, hanem a szűkebb baráti körében sem. Baráti körben is értetlenség fogadta egyik, s talán legszebb hazafias költeményét, a Nem tudhatom-ot. A költő egyik barátja, Tolnai Gábor erre 1962-ben így emlékezett: „A vers humanista, patriótai mondanivalójával kapcsolatos, türelmetlen egyet nem értésünket nyíltan, szavakkal is kifejezésre hoztuk. Radnóti vitába szállt velünk, érvekkel, világos logikával. Azonban az élő, vitázó költő érvei akkor nem győztek meg egyikünket sem.”

A harmincas évektől magyar lírája a nyugatos modernizmus klasszicizálódásának az évtizede is. Radnóti negyedik kötetét, az Újholdat akár egy második pályakezdésnek is tekinthetjük. A korábban a korszak irodalmi apafigurájával, Babits Mihállyal viaskodó költőnek a harmincas évek második fe-

lében már magától értetődő a helye és szerepe a Nyugat harmadik nemzedékének poétái között. A haláltudatnak, a fenyegetettség érzésének, másfelől a szerelemnek, a természet szépségeinek és az apró hétköznapi örömeknek a tematizálása döntő szerepet játszott Radnóti versbeszédének megváltozásában. Ebben a kötetben és a következő, Járkálj, csak halálraírt címűben, nagyon sok természetábrázoló verset találunk, s hogy ezek mégsem futnak ki idillbe, annak a haláltudat szüntelen jelenléte a magyarázata. A halál témája annyira áthatja Radnóti 1935 utáni költészetét, hogy alig akad megverselni érdemes tárgya, amelyet ne a leselkedő halál optikáján át szemlélne. Az avantgárd ki- fulladásával a kor európai irodalmában az ember magára hagyottsága, fenyegetettsége, kiszolgáltatottsága válik mindinkább aktuális témává, s ez az egzisztencializmus közeli fordulat József Attila és Szabó Lőrinc lírája révén a magyar irodalomban is végbemegy.

Radnóti versei a harmincas évek végétől a növekvő egzisztenciális fenyegetettség árnyékában születnek. A zsidótörvények, a munkaszolgálatban eltöltött hónapok, majd az erőltetett menet – megannyi stációja Radnóti passziójának. Személyes sorsának tragikus fordulása és a közelgő erőszakos halál előérzete azonban nem a kitaszítottság és elhagyatottság drámai tónusában kap hangot lírájában, mint korábban József Attilánál s néhány évvel később Pilinszky Jánosnál. Radnóti költészetében a haláltudat, a halál színe előtti lét, a lét abszurditásának tudomásul vétele és abszolutizálása végső soron elmarad. A Gyarmati Fanni iránt érzett szerelem Radnóti költészetében ellenpólusa a halálnak. Gátat vet a haláltudat teljes elhatalmasodásának líráján, és forrása a túlélés vágyának. A szerelemben Radnóti megtalálta a halállal szemben azt az ellenpontot, amely az utolsó pillanatig segít neki elviselni a megpróbáltatásokat. Radnóti szerelmi lírája erotikussága ellenére is mentes a Léda-versek füledt érzékiségétől, József Attila komplexusos-kudarcos, vívódó-vádoló hangjától vagy Szabó Lőrincnek a nőt tárgyá degradáló önzésétől. Radnóti szerelmi líráját akár 19. századian romantikusnak is nevezhetnénk. Semmi komplikált, semmi festett nincs az ő vonzalmában. A bori munkatáborban keletkezett Levél a hitveshez-t ele-

mezve írja Ferencz Győző: „A Levél a hitveshez különlegessége, hogy olyan poétikai-nyelvi eszközöket használ, amelyekhez a költők a 20. században, a modernizmus utáni korban ritkán folyamodnak, mert általában lehetetlennek vélik, hogy ilyen tiszta intonációval szóljanak meg (...) Radnóti a szépség legelemibb formájáig nyúl vissza (...) semmiféle engedményt nem tesz a modern poétikáknak, ami ebben az esetben azt jelenti, hogy versét nem hangszereli diszsonzánsabbra.”

A modern poétikáktól való elfordulásával függhet össze a pásztorköltészetnek, az eclogának az újraértelmezése; idillköltészeti formában és hangon beszélni a háborúról. Radnóti eclogáiban, Theokritosztól vagy Vergiliustól eltérően, a tartalom mintegy szembekerül a formával. „Hát te hogy élsz? Visszhang jöhet-e szavaidra e korban?” – kérdezi a pásztor az Első eclogában, amire a költő így felel:

*Ágyudőrej közt? Űszkösödő romok, árva faluk közt?
Írok azért, s úgy élek e kerget világ közepén, mint
ott az a tölgy él; tudja, kivágják, s rajta fehérlik
bár a kereszt, mely jelzi, hogy arra fog irtani bolnap
már a favágó, – várja, de addig is új levelet bajt.*

A Második eclogában a repülő kérdésére, hogy ír-e majd róla, pedig így felel a költő: „Hogyha élek. S ha lesz még majd kinek.” „...az égre írj, ha minden összetört!” – mondja a Hang a Negyedik eclogában.

Az eclogák számvetés életéről és halálról, az embertelen korról, amely a költőt is hamarosan elpusztítja, s hogy ez így lesz, afelől a költőnek nincsenek kétségei. Számvetés ez a pálya zenitjén, s a beteljesedett sors felől nézve éppen hangjának kontemplatív rezignációja az, ami megrendítővé teszi az eclogákat. Nagyobb és mélyebb hatást kelt így, mintha zaklatottabb, drámaibb hangon szólna. Az idilli forma az, ami ellenpontozza a tartalom komorságát. „Az eclogákban összeérnek az életmű legfontosabb motívumai – írja Ferencz Győző. – A legfontosabb a költőhalál motívuma (...) Az eclogák (...) összefogják a korábbi versek megannyi utalását a költőhalálra.”

Az a költő, aki utolsó nagy verseiből szól hozzánk, nem lázadó, nem osztályharcos forradalmár, hanem tanú. Ezek a versek (Töredék; Gyökér; A la

recherche; Erőltetett menet; Razglednicák) tanúságtételek egy apokaliptikus korról, melynek nyitányakor Ady ezeket a sorokat írta. „Csörtettek bátran a senkik /S a kényes rabló is rabolt (...) Sohse volt még kisebb az ember.” (Emlékezés egy nyáréjszakára). Három évtizeddel később, Radnóti korában, hónapokra, évekre hosszabbodott meg ez az éjszaka. Véletlen-e vagy sem, a Töredék sorai nagyon is rímelnék Adyéra:

*Oly korban éltem én e földön,
mikor besűgni érdem volt s a gyilkos,
az áruló, a rabló volt a bős, -
s ki néma volt netán s csak lelkesedni rest,
már azt is gyűlöltek, akár a pestisest.*

Szituációs zsenialitást és képtelen ötvözetet emlegetve, Radnóti költészete egyedülállóságának titkához talán a fiatalabb költőtárs, Pilinszky János férközött a legközelebb. „Látszatra erre született: az idillre, az elvesztett latin paradicsom visszaszerzésére. Mondataiban klasszikusan van ismét jelen a szilvalekvár illata, a kert és a barátság időtlen törekénysége.

És ezekben, az üvegfűvők aggodalmas finomságával alakított mondataiba szabadul be a világ talán legmegalázóbb szerencsétlensége.

(...) Létrejött az, amire eleve készült, s amire egyáltalán nem készült fel. Eklogákban közölte azt, amit még egy Beckett is csak fejlődész stílusban merészelt.”

Grendel Lajos
Kossuth-díjas író
(Elhangzott Brünnben, a Radnóti Miklós-
emlékestén 2010. május 19-én)

Múltbarévedés vagy jövőkeresés?

Kölcsey Ferenc: *Hymnus, a 'Magyar nép zivataros századaiból* Felvetések nemzeti ódánkról

Nem kevés örömmel és büszkeséggel mondhatjuk, hogy a világirodalomnak az a része a magyar irodalom, amely egyszerre három nemzeti himnusszal is büszkélkedhet.

Az első kétségtelenül a Kölcsey Ferenc írta Hymnus, a 'Magyar nép zivataros századaiból, amely imádságos-zsoltáros formában áldást kér Istentől a magyarságra.

*Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megtápnöbödte már e nép
A múltat s jövőndőt! (...)*

A második himnuszunk Vörösmarty Mihály alkotása, a Szózat, a rendíthetetlen hazaszeretetre intés, a hazához való hűségre emlékeztetés nagy ívű szónoki beszéde.

*Hazádnak rendületlenül
Légy bive, ó magyar;
Bölcsöd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.*

*A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze.
Itt élmed, balnod kell. (...)*

A harmadik himnuszunk Radnóti Miklós költészetéből szól hozzánk, a Nem tudhatom szintén ódai emelkedettségű, hasonlóan lírai színezetű vallomás, mint elődei.

*Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőbázám itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyerekkorom világa.
Belőle nőtem én, mint fatörzsből gyöngye ága*

*s remélem, testem is majd e földbe süpped el.
Itthon vagyok. (...)*

Ezek a művek a magyar nemzeti költészet kanoizált alkotásai. Diákkorunk kötelező, könyv nélküli felmondásra kijelölt versei. Az idő múlásával megszépültek ezek a memoriterek, belénk ivódtak, személyiségünk s műveltségünk elidegeníthetetlen részeivé váltak, mert magunkra s nemzetünkre ismerünk soraiban, strofáiban, vallomásos hevületükben, érzékeny sóhajukban.

Ma, a magyar kultúra napján Kölcsey Ferenc alkotására vetjük vigyázó tekintetünket, az általa 1823. január 22-én Csekén, vagyis Szatmárcsekén végleges formájába öntött művéről, a Hymnus, a 'Magyar nép zivataros századaiból címűről gondolkodunk.

Mindenekelőtt emlékezzünk nemzeti himnuszunk költőjére!

Kölcsey Ferenc, reformkorunk nagyhatású szónoka, politikusa és jellegzetes hangvételű költője 1790-ben Sződemeteren született középbirtokos nemesi családban. Korán árvaságra jutott.

Debrecenben tanult jogot, majd Pesten lett joggyakornok. Itt ismerkedett meg Kazinczy Ferenc pesti barátaiával. Közülük Szemere Pállal életre szóló barátságot kötött, együtt írták a Felelet a Mondolatra című szatirikus röpiratot Kazinczy Ferenc és a nyelvújítás védelmében. Kölcsey Ferenc pályája kezdetén az akkori nyelv- és stílusújító mozgalom harcos híveként az irodalmi és a polgári fejlődést kívánta szolgálni. A magyar irodalom első hivatásos kritikusaként tartjuk számon.

Kölcsey Ferenc lírikusként a nemzet időszerű kéréseihez fordult. Ekkor még a Kazinczy Ferenc nevével fémjelzett nyelvújítás feltétlen apostola volt, ám hamarosan kiábrándult az egyre inkább öncélú, a természetességtől mindinkább eltávolodó nyelv- és stílusújításból. Kölcsey az eredeti hangvételű alkotásoktól remélte az irodalmi élet fellendülését. Költői hangja sokszor komor, kiábrándultságot árasztó, de az elkeseredettségé a haza féltésé-

ből fakadt, ezt érezzük a Rákóczi, hajh, Bercsényi, hajh!, vagy a Huszt és a Hymnus, a 'Magyar nép zivataros századaiból olvasásakor is.

Nagy buzgalommal tanulmányozta Kölcsey Ferenc az ismeretlen szerzőjű népdalok nyelvi és szerkezeti sajátosságait. Ezek gondolatvilágát a saját ízléséhez és kifejezőmódjához alakította, erről tanúskodik a Csolnakon, az Esti dal és a Hervadsz... is.

Kölcsey Ferenc minden tekintélyével kiállt a magyar nyelv hivatalossá tételéért.

A reformkor kezdetén Szatmár megye aljegyzője, később országgyűlési követe volt Kölcsey Ferenc, aki kiváló szónokként a polgárosodás mellett tört lándzsát, ezért is küzdött a jobbágság terheinek csökkentéséért, bizonyítja ezt Országgyűlési naplója vagy A szatmári adózó nép állapotáról frott tanúságtévése.

Unokaöccsének, Kölcsey Kálmánnak címezte eszmei végrendeletét, a Parainesist, amelyben a jövőbe vetett hitét fejezi ki ma is közérthetően, ugyanakkor emelkedett, szenvedélyes stílusban.

Kölcsey Ferencet 1838-ban csekei birtokán ragadtatott el a halál.

Lássuk a továbbiakban azt a Kölcsey-költeményt, amely a magyar nemzet énekelt himnuszává lett Erkel Ferenc ihletett zenéjének köszönhetően.

Költőnk 1823. január 22-én Szatmárcsekén alkotta meg különös, páratlan hazafias költeményét, a Hymnus, a 'Magyar nép zivataros századaiból című ódát, amely jelentéstömörítéssel és fonetikus átírásban a Himnusz címet viseli.

A líra műnem óda műfajába tartozik a sajátos himnusz típusú versbeli kifejezőmód. Görög eredetű szó mind az óda, mind a himnusz. E szavak egykori jelentése ének, amely segítségével fenséges tárgyról, jelesül: istenségről, a hazáról, az igazságról, a szerelemről, a barátságról, a természetéről ünneplés hangon, emelkedett, magasztos nyelvezettel szól a költő, gyakran alkalmazva megszólításokat, kérdéseket, felkiáltásokat. A himnusz, hasonlóan, mint az egyéb ódai alkotások, strofikussá szerkezetű, időmértekes verselésű.

Kölcsey Ferenc nyolc versszakból felépített himnuszának első és nyolcadik strofája úgynevezett ke-

retalkotó versszakok. E keretben a 2–3. együttese a magyarság dicső múltját idézi az olvasó elé. Ezzel a magasztos történelmi tablóval szembeállítva a 4–5. szakaszokban a magyar nemzet tragikus múltjáról olvashatunk. A nemzet nevében beszélőnek a jelenére utalnak a 6–7. versszakok.

A Hymnus felütésében Isten megszólítása olyan, mint az imádságokban. A költemény lírai hőse úgy áll előttünk, mint egy 16. századi protestáns prédikátor, aki a magyarság történelmét nemcsak megidézi, ábrázolja, hanem értelmezi, minősíti is lelkesült emlékezéssel, keserű panaszkodással, mindezt vádlón és mégis könyörgőn.

Így együtt látjuk a magyarság dicső és tragikus múltját, s e képek mellett azt, hogy a vers születése idején, a költemény szónokának jelenében milyen zaklatott lét- és sorsfaggató kérdések foglalkoztatták a hazáért cselekedni készeket. Ez a gondolatív szokta a Kölcsey-himnusz olvasóit, elemzőit abba az értelmezői irányba vonni, amelynek lényege, hogy a Hymnus alkotója elsősorban múltba révedő, ráadásul a jelenét is kilátástalannak, vagyis távlat hiányosnak látta. Ez a szöveg-megközelítési mód borítja keserves gyászba Kölcseynek jelen ódai szárnyalású alkotását.

De csak a fekete szín, a komor hangulat, az értékküeresedtség megverselése készítette volna alkotásra a nemzet emelkedésében bízva bízó Kölcseyt?

Más-más történelmi időt, más-más életminőséget ábrázol a költő, mindeközben zeng a dicsőítés és a lelkesedésre készítő szó- s mondatállomány. Ugyanígy ott feszül a műben a kétségbeesettség, a levertség, a vesztettség érzetéből adódott elkeseredettség is. Ám ennek az ellenpontozásnak nem lehet végső következménye a fájdalmas, a csak borúlátó, sötétben látó, hitevesztettségéből adódó múltba révedés. Ha a költő életműve egészéből kiindulva olvassuk a Hymnust, azt állapíthatjuk meg, hogy a versben beszélő távlatos személyiség, akinek reménye van egy biztos lehetőség megragadására, a történelmi léptékű horizonton kirajzolódó, a magyarság előtt álló esély megragadására. Így s ekként értelmezhető jövőkeresőnek Kölcsey Hymnusa. Az előrevivő eshetőséget megmutató jövőre irányítja a vers lírai hőse a kortársak és a következő nemzedékek sorának figyelmét.

Éppen azzal, hogy a magyarság történelmi alapjai okkal tekinthetők szilárdnak, van mihez fordulnunk erőgyűjtő szándékkal. Erről a jogos történelmi büszkeséget hirdető, himnikus lendületű strofákban győz meg bennünket az ősök, Bendegúz, Árpád és magzatjai néven említésével, a Kárpátok szent bérére mutatással, ezzel a honra találás és az itt történt végleges megmaradás nagyszerűségének az élményére utalván, mintegy fölerősítve a költői figyelmeztetést pozitív értéktartalmakkal, amelyek máig ható lelkesültséget adnak mindannyiunknak, hisz a hazában otthon vagyunk – ma is.

Bizonyos hagyományos Hymnus-értelmezés szerint a Kölcsey-vers negyedik strofája fájdalmas felkiáltással és nyomatékosító erejű ellentéppontozással indít: „Hajh, de...”

A nemzet múltját faggató az addig előrevivő értékeket kétségtelenül szembeállítja a magyarságot időről időre sújtó tragédiákkal: a rabló mongolok kegyetlen hadjárattól a török rabigán át az önpusztító nemzeti szétválásig. Vitathatatlan, hogy nyomasztó képek sorozata bomlik ki előttünk, amelyek csúcán egyértelműen áll a magyarság legnagyobb sorscsapása, a belső szétválás, amit nemzeti költészetünkben páratlan pengeélességgel foglalt versbe Kölcsey Ferenc: „Bújt az üldözött s felé / Kard nyúl barlangjában, / Szerte nézett, s nem lel / Honját a hazában, ...”

Mégis azt állítom, ne legyenek kétségeink e vészterhes sorok, strofák jobbító szándékát illetően. Az úgynevezett pesszimista, vélhetően hitevesztettséget sugárzó megszólalások a költemény egészében és a kor szándékai s a lírai hős eltökéltsége vonatkozásában éppen arra intenek, hogy csak felfelé, csak előre tekintve, csak egymást erősítve mondhatjuk: „Megbűnhődte már e nép / A múltat s jövendőit!”

Beszédek a Kölcsey-vers kulcsfogalmai: Isten, bal sors, szabadság, bűnök, haza. Ezek jelentésvilága és a mű egészében megénekelte sokszázados történelmünk serkent bennünket, magyarokat minden időben a jobb sors keresésére, a szabadságtudatunk megélésére, a bűneink nemzetünkért történő szükségzerű megvallására, értelmes kibeszélésére, a haza ügyének közös összefogással való szolgálatára.

Megkerülhetetlennek tartom a mű egyik sorának a nyelvészeti aspektusból való konkrétabb megvilágítását, hangzik a sor ekképpen: „Nyújs feléje védő kart, ...”

Az egykori olvasók s még az utánuk következők is pontosan értették, vélték érteni a citált részlet feléje szavának jelentését. Mára zavar, vagy teljesen másként történő értelmezés mutatkozik. Mi a helyes megfeleltetése ennek a verssoroknak?

Amint említettem, Kölcsey Ferenc elkötelezett híve, nyelv- és stílusújító társa volt Kazinczy Ferencnek, aki erősen küzdött az ő hang ellen bizonyos helyzetekben, ezért ahol azt lehetett, ott e hangra váltotta. Kazinczy hűséges famulusa Kölcsey így hozta létre a föléje – feléje kettségét ódai szárnyalású Hymnusában. Nyugodtan érthetjük ma is az eredeti jelentést, vagyis azt, hogy a versben beszélő arra kéri az áldást osztó Istent, hogy a magyarság fölé nyújsa ki védő karját.

És ezen a ponton akaratlanul is előtér tudatunk mélyrétegeiből a Radnóti-féle himnuszunk könyörgő záró sora: „Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg.”

Lám, mennyire a közös féltés vezérelte Kölcseyt himnikus kérésekor, Vörösmartyt a rendületlen hazaszeretetre intésekor, Radnótit az itthon vagyok létállapot megvallásakor.

A magyar kultúra napján is elmondhatjuk: a magyarságunk s a nemzettudatunk erősítésére vállalt himnuszunk vallásos és szabadságharcos szellemiségű lírai költemény. Ennek minden részletét magasrendű szónokiság, nemes méltóság s a himnikus szárnyalás és a fenségesen áthajló verssorok ellenére is a feltűnő egyszerűség jellemezi. Nem véletlenül valljuk s mondjuk népünk nemzetegyesítő imádságának, amely szüntelen jövőkeresésre készítet bennünket ez idő tájt is.

Dr. H. Tóth István
egyetemi docens, vendégtanár
Károly Egyetem Filozófiai Fakultása, Prága
(A 2010. január 22-én, Prágában
elhangzott előadás szerkesztett változata)

Brünn, az egyetemek városa

Brünnben, bár nem ósrégi egyetemi város, lép-ten-nyomon találkozhatunk épületekkel, emlékekkel, amelyek az egyetemi élethez kapcsolódnak. A város felsőoktatási intézményei az idők során fontos szerepet játszottak, s játszanak ma is városunk kulturális, tudományos életében, és nagymértékben hozzájárultak Brünn nemzetközi kapcsolatainak fejlesztéséhez. Nem utolsó sorban pedig a brünni magyar közösség múltjának és jelenének is meghatározó szeletét képezik az egyetemek, illetve az azokon oktató és tanuló magyarok. Az első brünni magyar szervezetet, a Corviniát 1921-ben a brünni német főiskola magyar hallgatói hozták létre, 1969-ben pedig megalakult a napjainkban is működő Kazinczy Ferenc Diákklub.

Brünn első főiskolája a Német Műszaki Főiskola volt, amelynek elődjét, a Műszaki Felsőbb Iskolát 1849-ben alapították I. Ferenc József császár jóváhagyásával. Az iskola kezdetben a Dornych utca egyik régi épületében nyert elhelyezést, s az eredeti tervek szerint két – német és cseh – tannyelvű volt. Az akkor még német többségű városban azonban a cseh nyelvű oktatás fokozatosan leszűkült, majd teljesen megszűnt az intézményben. 1873-ban az iskolát műszaki főiskolai rangra emelték, s ezzel létrejött Brünn első felsőoktatási intézménye.

Kezdjük tehát sétánkat a mai Komenský téren, az egykori Német Műszaki Főiskola régebbi épületénél, amelyet 1858 és 1860 között építettek. Az épület halljában található több díszítőelem és szoborkompozíció mind az iskola egykori műszaki jellegére utalnak. Az impozáns historizáló épület a főiskola 1945-ös megszüntetéséig szolgálta annak hallgatóit és oktatóit. Padjait, lépcsőit a két világháború közötti időszakban több tucat csehszlovákiai magyar és magyarországi hallgató is koptatta. A második világháború után a Masaryk Egyetem kapta meg az épületet, s azóta az Orvostudományi Kar intézeteinek ad otthont.

A régebbi épülettel szemben, a Jošt utca túloldalán épült föl 1910-ben a Német Műszaki Főiskola újabb épülete Ferdinand Hrach, a főiskola építész-professzorának tervei szerint. A szabálytalan négyszög alaprajzú épület legkeskenyebb homlokzati részén három allegorikus nőalak utal az intézményben egykoron oktatott szakokra, a gépészetre, az építészetre és a vegyészetre. Ebben az épületben működött az a laboratórium, amelyben Viktor Kaplan mérnök-professzor megalkotta híres turbináját. A Német Műszaki Főiskola megszűnése után az épület a Masaryk Egyetem birtokába került, és az Orvostudományi Karnak, valamint az 1952 és 1960 között fennálló Gyógyszerésztudo-

mányi Karnak adott otthont. 2004-2005-ben került sor nagyszabású teljes körű felújítására, melyet követően az Orvostudományi Kar intézetei az új bohunicei egyetemi kampuszba költöztek, az épületet pedig az egyetem 1997-ben létrehozott Társadalomtudományi Kara vette birtokba.

Vegyük még szemügyre a Komen-ský tér túloldalán álló neoreneszánsz épületet

is, amely 1862-ben épült Eduard van der Nüll és August Siccard von Siccardenburg bécsi építészek tervei alapján. Az épületben eredetileg a német gimnázium működött, melynek Tomáš Garrigue Masaryk csehszlovák köztársasági elnök is diákja volt. Napjainkban az 1947-ben alapított Janáček Művészeti Akadémia Zene-művészeti Karának ad otthont.

Az érdeklődő szemlélő figyelmét biztosan nem kerüli el még egy érdekes épület, amely az Orvostudományi Kar mellett, a Špilberk várdomb tövében, kissé eldugottan áll. Az egykori Brünni Német Testnevelési Egylet neogótikus tornaterméről van szó, amelyet August Prokop építész tervezett, és ünnepélyes megnyitására 1868-ban került sor. Ma a Masaryk Egyetem Sporttudományi Kara Egyetemi Sportközpontjának otthona.

1899-ben, több évig tartó kitartó munka után, teljesült a Brünnben és Morvaországban élő csehek álma: megnyílt

Morvaország első cseh nyelvű felsőoktatási intézménye, a Cseh Műszaki Főiskola, amelynek az induláskor mindössze négy tanára és mintegy ötven hallgatója volt. Mivel az iskola az akkor még német többségű városban nem volt kiváltságos helyzetben, néhány évig ideiglenes és szűkös körülmények között volt kénytelen működni. Fejlődéséhez nagyban hozzájárult Václav Kounic grófnak, a slavkovi uradalom birtokosának adományai, aki 1908-ban, második házasságkötése alkalmával alapítványt hozott létre a cseh főiskola és annak hallgatói támogatására. A Kounic Diákkollégium Segélyegyletnek adományozta a Raduit téren (ma Žerotín tér) álló palotáját. A palota bérbeadásából a segélyegylet befolyt haszonból biztosították a szegény hallgatók étkeztetését, valamint tervbe vették egy diákkotthon felépítését is, amelyre több nehézség árán végül 1922-23-ban került sor Žabovřesky városrészben (az épület ma is kollégiumként működik, és a bőkezű mecénás, Kounic gróf nevét viseli). A második világháború után a Kounic-palotát is államosították, különböző célokat szolgált. 1992-ben került a Masaryk Egyetem tulajdonába, felújítása 1995-ben fejeződött be, ekkor költözött az épületbe az egyetem Rektori Hivatala és központi intézetei.

Ambrus Tünde

Fiatal magyar családok Brünnben

Az elmúlt években már megszoktuk, hogy a merészebbek, fiatalabbak a jobb kereset és érdekebb munka után akár néhány hónapra vagy évre is külföldre, főleg nyugatra költöznek. Szerintem mindenkinek van ismerőse, barátja vagy talán rokona is, aki egy-egy ilyen lehetőséget kipróbált. Szóval ezt már megszoktuk, de mégis meglepetésként ér minket, vagy legalábbis engem, hogy ide, a Cseh Köztársaságba is jönnek úgymond a jobb kereset miatt dolgozni külföldről.

A véletlennek, de talán inkább a szükségnek köszönhetően volt szerencsém két családdal megismerkedni. Meghívtam őket, látogassanak meg a CSMMSZ Brünni alapszervezetének új helyiségeiben. Egy péntek délután be is jöttek, a szülők és három aranyos, zsvajgó apróság. Nem hagyhattam ki a lehetőséget, és két családfőnek föltemtem néhány kérdést.

Kérem, áruljanak el magukról néhány adatot – nevük, koruk, családi állapotuk...

MD: A nevem Michalkó Dániel, nős vagyok és 2 gyermek apja.

FA: Én Farkas Attila vagyok, 32 éves, házas, van egy 3 éves kisfiunk.

Honnan érkeztek Brünnbe?

MD: Magyarországról, Budapestről.

FA: Mi Romániából, Brassóból jöttünk ide.

Miért vannak itt?

MD: Úgy gondoltuk, kipróbáljuk magunkat egy másik országban, ráadásul a helyzet Magyarországon általában nem túl 'rózsás'. Amikor eldöntöttük, hogy megyünk, feltételeket állítottunk: csak biztosra megyünk, közel kell lennie Budapesthez, de legalábbis könnyen haza lehessen jutni, stb. És végül innen kerestek meg először állásajánlattal...

FA: Itt ajánlottak állást, és alkalmat láttam benne, hogy előbbre haladjunk, úgy karrier, meg más szempontokból is.

Milyen cégnél dolgoznak?

MD: Mindketten az IBM-nél dolgozunk, illetve én egy, az IBM-hez kapcsolódó cégnél, de mondjuk az majdnem ugyanaz. Nekem volt előbb állásom, és az volt a terv, hogy a feleségemnek majd valamit találunk.

FA: Az IBM-nél dolgozunk mind ketten a feleségemmel.

Mióta vannak itt egyedül és mióta a családdal?

MD: Én 2009. április 30-án a hajnali vonattal indultam el Budapestről a Keletiből, és május 1-én már haza is utaztam a hosszú hétvégére... de vasárnap este visszajöttem... A családhoz minden hétvégén hazautaztam, feleségem az ottani életünket pakolta össze, én meg az ittenit igyekeztem beindítani. Szerintem egyikünknek sem volt könnyű dolga, de végül úgy alakult, hogy július közepére végre mindennel készen lettünk, és ők is ki tudtak jönni.

FA: Én már négy éve vagyok itt, a feleségem a fiunkkal kb. fél évvel később jöttek utánam.

Mi volt az oka, hogy a családot is kibozták?

MD: Nem volt kérdés hogy kijönnék-e vagy sem. Inkább az a kérdés, hogy miért nem tartottak otthon. Egyrészt a gyerekeknek szerintem egy remek lehetőség, hogy megtanuljanak még egy nyelvet, tehát ez is a döntés mellett szólt. Másik nyomás ok, hogy a feleségem otthon már öt éve nem talált munkát, és a cég, aki engem idehozott, megígérte, hogy találnak neki valamit. És talán a legfontosabb: nem tudtuk otthon megélni a pénzből.

FA: Hogy a család együtt maradjon, és hogy jobb színvonalú életet tudunk biztosítani gyermekünknek.

Mennyi időre szeretnének itt maradni?

MD: Úgy gondolom, ezt az időt majd eldönti. Az biztos, hogy egyelőre haza nem akarunk menni. A nagyobbik fiaink viszont lassan iskolába kelene mennie...

FA: Nem tudjuk. Ahogy a sors hozza.

Tudnak-e csehül? Megértik, beszélnek a nyelvet?

MD: Ez vicces. Általában erre azt mondom, hogy nem tanulok meg addig csehül, amíg a csehek nem tanulnak meg magyarul. Ami ragad, az ellen persze nem tehetek semmit, tehát egy étteremben már bármikor rendelék egy rántott kaját valami körettel. És a szomszédjaim viszont már magyarul köszönnek nekem és kívánnak „Jó napot!”. Lehet, hogy lassan valamit kénytelen leszek én is lépni...

FA: A négy év alatt alapszinten értjük és beszéljük is a nyelvet.

Milyen az élet idegen városban, ahol a többség nyelvét nem beszéljük, nem értik?

MD: Változó. Azt kell mondjam, eddig szerencsés voltam, mert minden helyzetben megálltam a sarat, pedig a minisztériumoktól kezdve az oktatási intézményeken át mindent bejártam. Általában mindig találtam egy embert, aki beszélt olyan nyelven, amelyet én is tudok. Pont a fiam óvodája például olyan, hogy a konyhás néni beszél angolul, így ha valami problémám van, őt kell hívnom. De az ember a gesztusból, a hangsúlyból nagyon sokat megért, ha odafigyel. Sokszor mondtak már el csehül dolgokat, és tudtam dekódolni, annak ellenére, hogy egy szót nem érttem az egészből... Engem annyira nem zavar, hogy nem értem mit beszélnek körülöttem, hozzá kellett szokni, de tudok olyanokat is, akiknek kifejezetten negatív élményeik vannak.

FA: Sokszor vagy egyedül, és olyankor nagyon nehéz... A fiam három és fél éves és igen, jár óvodába egy éve. Ő most nagyon jól van. Hamar megtanulta a nyelvet és viszonylag hamar is alkalmazkodott, habár otthon csak magyarul beszélünk. Ha haza megyünk Brassóba, örül és jól van a nagy családdal, de kívánczik vissza. Neki nagyjából már Brünn az otthona, hiszen alig négy hónapos volt, amikor kiköltöztünk. Ami a feleségemet illeti, neki nehezebb volt megszokni, mivel két évig egyedül volt itthon, a gyerekekkel. Most már Blanka is dolgozik.

Milyen nyelven kommunikálnak a környezetükkel?

MD: Angol, német, magyar, cseh, kéz és láb. A magyar nem vicc. Magyarok mindenhol vannak. Az óvodába is jár például az egyik nagyobb csoportba egy kislány, akinek az anyukája felvidéki magyar. Esetenként ő fordít nekem.

FA: Angolul, csehül, magyarul, románul...

Hogyan „birkózik” meg a család többi tagja az itteni élettel?

MD: A gyerekekkel kezdem. A nagyobbik fiam öt éves volt, mikor kijöttünk. Talán neki volt a legnehezebb, konkrétan egyik napról a másikra cseh állami óvodába került. De megszokta nagyon gyorsan. A kicsinek úgy nagyjából még mindegy. Ő még magyarul is alig beszél, együtt tanulja meg a csehet a többi gyerekekkel. A feleségem – mivel közben munkát kapott – egész nap csehek között van, én úgy érzem, mivel nagyon rendesek velem, így könnyebben veszi az akadályokat ő is.

FA: Eleinte nehéz volt. Rengeteg önfeláldozással járt, most már lassan kezdjük megszokni. Megvoltak a kezdet nehézségei. Például gyermekorvost találni, aki tudjon angolul, stb. Egy „nagymama” tanácsai/segítsége is nagyon hiányzott! Aztán egy évvel ezelőtt magyar beszédet hallottunk az utcán... – Dánielék voltak. Nem volt kicsi az öröm! Annyi idő után! Aztán egyik este kiderült, hogy a szomszéd tömbházban laknak és onnantól fogva úgymond jóban-rosszban együtt vagyunk. Lassan rendeződnek a dolgok...

Milyen tapasztalataik vannak a cseh hivatalokkal?

MD: A hivatalokkal általában jó tapasztalatom van, megjártam, úgy gondolom, már mindent: van autónk cseh rendszámmal, egészségügyi biztosítást kellett intézni a gyerekeknek, minisztérium, rendőrség... Általában angolul nem beszélnek, de segítőkészek, szerintem azért, mert nekik is talán vicces a helyzet, hogy el kell valamit mondani úgy, hogy a másik fél valószínűleg nem érti. Persze általában igyekszem felkészülni, tehát nem ér vártanul nagyon semmi. Például a rendőrségen a hölgy leírta Google translate-be mit akar mondani, én meg válaszoltam rá, amit persze ő nem értett meg. Tehát negatív élményem általában ilyen téren nincs. Persze volt egy-két ember, aki eléggé modortalanul viselkedett, de ezekre ma már ne-

vetve gondolok vissza.

Mivel töltik szabadidejüket?

MD: Kirándulás, utazás... Az igazság az, hogy nekem a három hónap alatt, amíg ingáztam Csehország és Magyarország között, átszelve Szlovákiát, nagyon megtetszett az utazás, rá kellett jönnöm, hogy tényleg lehet utazni minden probléma nélkül, nincsenek határok és most ennek jegyében elkezdtük felfedezni Európát.

FA: Család, ismerősökkel találkozunk, próbáljuk megismerni az itteni helyeket, érdekességeket, szokásokat...

Tudnak-e még további, külföldről munka miatt ideérkezett, hosszabb ideje itt élő magyarokról, magyar családokról?

MD: Én személy szerint három családról tudok még, az egyiket legnagyobb örömömre barátainkért merem említeni, viszont a másik kettővel nem tartjuk a kapcsolatot. És tudok alakuló családról: egy magyar fiú nemrég egy lengyel lánnyal kötöt-

te össze az életét, úgyhogy csak idő kérdése...

FA: Igen, két-három emberről.

Honnan szereztek tudomást az itt élő magyarok szervezetről?

DM: Erről a szervezetről már azelőtt tudtunk, hogy kiköltöztünk volna. Amikor nézegettük otthon az interneten, hogy mit kell tudni Brünnről, akkor az egyik oldalon találtuk meg. De aztán valahogy mindig másképp alakult az élet, és így csak viszonylag későn jutottunk el ide.

FA: Internetről.

Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést, kimerítő és talán sokak számára tanulmányos válaszait. Remélem, most már több magyar családdal is találkozhatnak, megismerkednek, ha idejük engedi, és ellátogatnak majd közénk. Sok-sok sikert kívánok mindnyájuknak itt Brünnben és általában is.

Lejegyezte: Mlejnek Ilona

A cseh- és morvaországi magyarok művelődési tábora, Kouty 2010

České resumé

V úvodní rubrice **Ze života svazu** přinášíme shrnutí významných událostí naší organizace, které se odehrály v druhém pololetí roku 2009 a v roce 2010. Podrobněji informujeme také o významných událostech Svazu Maďarů-Brno, jakými byly Dny maďarské kultury v roce 2009 a 2010, literární odpoledne na počest maďarského básníka Miklóse Radnótiho, slavnostní otevření brněnského Centra národnostních menšin, výroční členská schůze. Představujeme také knižní novinky roku 2009 a 2010, jejichž vydavatelem je Svaz Maďarů žijících v českých zemích. V posledním příspěvku rubriky připomínáme život a dílo významného hungarologa profesora Richarda Pražáka, který nás v roce 2010 navždy opustil.

Rubrika **Výročí** je věnována 20. výročí vzniku Svazu Maďarů žijících v českých zemích. Tuto významnou událost jsme oslavili v březnu roku 2010 v Praze. V listopadu roku 2009 slavil 40 let své existence brněnský maďarský studentský spolek KAFEDIK. Dále připomínáme 150. výročí úmrtí významné osobnosti maďarských a uherských dějin, politika a reformátora hraběte Istvána Széchenyiho (1791–1860).

V rubrice **Naše mateřština – naše literatura** přinášíme příspěvek Lajose Grendela, který pojednává o poezii maďarského básníka Miklóse Radnótiho (1909–1944) a článek Istvána H. Tótha o maďarské národní hymně.

Rubrika **Procházky po Brně** zve tentokrát na procházku dějinami brněnských vysokých škol a univerzit a k návštěvě jejich památek v historickém centru města.

V rubrice **Rozhovory** přinášíme myšlenky, pocity a zkušenosti dvou mladých maďarských rodin, které se do Brna přistěhovaly v nedávné době.

Támogatóink / Naši sponzoři:

MINISTERSTVO
KULTURY

RÁKÓCZI
ALAPÍTVÁNY

Partnereink / Naši partneři:

Kazinczy Ferenc Diákklub (Brünn), Prágai Magyar Kulturális Központ, Csemadok Pozsonyi Városi Választmányja és Pozsonypüspöki Alapszervezete, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (Budapest), Telnice község önkormányzata, Projekt Austerlitz, Knihovna Jiřího Mahena, Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Agentura Art

MAGYAR KULTURÁLIS NAPOK 2010

